AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

د ستراتېژيکو او سيمه‌ئيزو څېړنو مرکز ۲۰۱۹/۰۵/۰۸

مشورتي لويه جرگه؛ د سولې په پروسه يې اغېزې

د ټولو مخالفتونو او نانديرو سره سره د سولې په پار مشورتي لويه جرگه، تېره دوشنبه د ثور په ۹مه، پيل او ۵ ورځې يې دوام وکړ. د جرگې موخه دا وه چې سوله تعريف کړي، حدود يې وټاکي او حکومت ته په دې اړه لازمي مشورې ورکړي. حکومت د جرگې پيل د سولې لپاره د بين الافغاني خبرو پيلامه وگڼله او په دې توگه يې کوشش وکړ چې د سولې په روانه پروسه کې له ځنډې څخه د خبرو مرکز ته ور ودانگي. ښکاره خبره ده چې حکومت د سولې په اړه خپل تعريف لري او حدود يې هم ورته معلوم دي. اما د سولې لپاره د حکومت پر تعريف نه يوازې دا چې اجماع نه شته بلکې د همدې تعريف له کبله د سولې په روانه پروسه کې د حکومت رول ضعيف او په ځينو مواردو کې د مخالفت تر حده رسېدلی دی. د عوامو لويې کتلې، سياسي گوندونو، مدني ټولنو، د هېواد پخواني ولسمشر حامد کرزي، او نورو نفوذ لرونکو شخصيتونو د سولې په اړه د حکومت د دريځ مخالفت کړی او په دې اړه يې په ناغېړيو تورن کړی دی. په دې اړه د افغان سولې لپاره د امريکا ځانگړي استازي زلمي خليلزاد هم پر حکومت مکرري نيوکې کړې دي. د مخالفتونو، فشارونو او د سياسي انزوا په دې چاپېريال کې ولسمشر محمد اشرف غني او متحدينو يې مناسب ولید چې د سولې په نامه د يوې مشورتي جرگې له لارې خپل موقف پياوړی کړي.

د جرگې دغړو او رئيس انتخاب:

حکومت اعلان وکړ چې د جرگې غړي به نيمه انتخابي بڼه ولري. د ۳۲۰۰ څخه نږدې ۱۰۰۰ تنه له کابل او نورو يې له ولاياتو څخه په جرگه کې گډون وکړ. په ولاياتو کې يو کميسيون، چې د ولايتي شورا مشر، د ولايت د ښځو چارو رئيسه، د ولايت د علماوو د شورا مشر، د مدني ټولنې استازي او نور په کې شامل وو، د والي تر نظارت لاندې د جرگې غړي انتخاب کړل.
له ولاياتو څخه د غړو د انتخاب په اړه شکايات رسنيز شول او ادعا وشوه چې جرگې ته اکثر دولتي مأمورين او يا هم د ولايت او ولايتي شورا د خوښې وړ کسان انتخاب شوي دي. د کابل د نږدې ۱۰۰۰ کسيز لست په اړه معلومه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

نه شوه چي څنګه انتخاب شول، کوم خلک انتخاب شول، او چا انتخاب کړل. په همدې دليل د جرګې د مشورو جهت تر ډېره حده کنټرول شو.
کله چي حکومت د مشورتي جرګې د را غوښتلو پرېکړه وکړه، له هماغه اوله سره ورسره مخالفتونه پيل شول. سياسي ګوندونو دا جرګه د اشرف غني ټاکنيز کمپاين وباله او د پرېکړون اعلان يې ور سره وکړ. حامد کرزي که څه هم په لمړي سر کې د حکومت دا پرېکړه تائيد کړه، خو وروسته يې جرګه غير ضروري او پايلې يې مشکوکې و بللې. د حزب اسلامي مشر ګلبدين حکمتيار هم مشورتي لويه جرګه غير ضروري او د سولې پر وړاندې خنډ وباله. تر ټولو مهمه دا چي د حکومت اجرائيه رئيس عبدالله عبدالله شکايت وکړ چي د جرګې په اړه ورسره مشوره نه ده شوې او جرګه به تحريم کړي.
د ډېرو سياسي څېرو د پريکون په منځ کی ولسمشر غني وتوانېد استاد عبدالرب رسول سياف ته قناعت ورکړي چي د جرګې مشري په غاړه واخلي، هغه څوک چي تر اوسه هم د جهادي رهبرانو په مينځ کي خپل ځای لري او د هېواد په سياسي قشر کي يې تر اوسه درجه او حرمت شته. په علمي لحاظ هم د اسلامي علومو پروفيسور دی، او تاثير لرونکي خطابه لري. دا ټولي ځانګړني پر اشرف غني د راټولو شويو افرادو له جملې څخه په يوه کي هم نه سره ټولېږي. په همدې دليل، استاد سياف، جرګې ته د مشروعيت ورکولو وروستی تم ځای وو.

د جرګې تالار دننه وضعيت:

د جرګې تالار ځانګړی پيغام درلود. کوشش شوی وو چي جرګه يوه ملي غونډه معرفي شي. د عبدالله عبدالله تصوير د ستيج پر سر ځوړند وو. د ملي ټلويزيون خبري پوښښ هم، د کرزي او دوو تنو طالبانو تصويرونه ښودل. د دې تر څنګ؛ ملي ټلويزيون د لمړۍ ورځې د خبري پوښښ انحصار درلود. د نورو رسنيو خبرياالانو او کامرو ته اجازه نه وه چي تالار ته ورشي او ګډون کوونکو سره خبرې وکړي. د جرګې تنظيمونکو پرېکړه کړې وه چي د کمپټو کار او خبرې به د بندو دروازو تر شا کيږي. دليل يې دا وو چي ګډون کوونکي بايد پرته له ويرې او تشويش خپله خبره وکړي. کله چي رسنيو په دې هکله شکايتونه وکړل نو بيا ځينې رسنيو ته اجازه ورکړل شوه چي ګډون والو سره په محدود وخت کی مرکې وکړي. د تالار د سمبولونو او انځورونو سره سره، د خبري پوښښ انحصار او محدوديت دا په ګوته کړه چي تنظيمونکو يي غوښتل پر غونډې پوره کنټرول ولري او د غير منتظره پايلو مخ نيوی وکړي.
د رسنيز کنټرول ترڅنګ، د ولسمشر له خوا د رئيس انتصاب او د رئيس له خوا د اداري هئيت د انتصاب له کوشش څخه معلوميږي چي د جرګې د کنټرول هڅي کېدې او حکومت غوښتل د جرګې د مشورو بهير او په نتيجه کې يې پايلې کنټرول کړي.

د بحث لپاره پوښتنې:

د بحث لپاره د حکومت له خوا مشخصي پوښتني وړاندې شوې وې چي بايد ځواب شوې وی. کومې څلور پوښتنې چي د حکومت له خوا د مشورې لپاره د جرګې ګډونوالو ته وړاندې شوې، په ترتيب سره د حکومت لپاره د موضوعاتو د اهميت پر اساس ليکل شوې وې، او ترکيز يي پر هغو مسايلو وو چي په تېرو څو مياشتو کې د سولې په مذاکراتو کې حکومت پرې کلک درېدلی وو.
لمړۍ او تر ټولو مهمه موضوع دا وه چي څنګه طالبانو ته قناعت ورکړل شي تر څو سولې ته غاړه کېږدي. دلته موخه دا نه ده چي طالبان اصلاً سوله نه غواړي وکړي. موخه دا ده چي طالبان څنګه حکومت سره خبرو ته حاضر کړی شي. طالبانو تر اوسه د حکومت سره له ناستي انکار کړی دی او دايي د خپلي جګړې د مشروعيت په ضرر ګڼلي ده. طالبان وايي چي بين الافغاني مذاکرات موږ ته د عامو افغانانو او سياسي احزابو سره د خبرو په معنی دي نه د حکومتي اشخاصو سره. په داسي حالت کي حکومت د جرګې له لارې وغوښتل پر امريکا او طالبانو فشار راوړي تر څو حکومت، منحيث حکومت د خبرو يو طرف شي.
د دې پوښتنې لپاره د ګډونوالو ځوابونه مختلف وو خو ځينې د اشتراک ټکي په کې دا وو چي په افغانستان کې بايد طالبانو ته دفتر پرانيستل شي، بهرني ځواکونه دې د تقسيم اوقات لهمخې ووځي، اوربند دې وشي، او دواړه خواوې دې د اعتبار فضاء جوړوني لپاره بنديان خوشي کړي.
د بهرنيو ځواکونو وتل او يا پاتې کېدل د افغان دولت صلاحيت نه دی. له بلې خوا امريکايانو منلي ده چي که شرايط برابر شول، دوی وځي. د بنديانو خوشي کول يو معقول عمل دی خو دا عمل به طالبان د حکومت سره خبرو ته اړ نه کړی شي. په افغانستان کي طالبانو ته د دفتر پرانيستل د حکومت غوښتنه وه او دا هغه څه دي چي حکومت يي په اړه په وار وار آمادګي ښودلې ده. خو افغانستان کي طالبانو ته دفتر پرانيستل عملي نه دي، ځکه چي په سياسي لحاظ به طالبان د حکومت تر سيوري لاندې خبرو ته زړه ښه نه کړي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولئ

دوهمه مسئله د ارزښتونو د ساتلو مسئله ده: حکومت له جرګې مخکې د سولې په پروسه کې د اساسي قانون پر ساتلو او د ټاکنو پر کولو تأکید کړی دی. د حکومت دا دریځ په ضمني بڼه د امریکا، او په صریحه توګه د سیاسي احزابو او مخورو شخصیتونو له خوا رد شوی دی. حکومت د مشورتي جرګې له لارې د خپل دریځ د مشروعیت هڅه وکړه او تقریباً په دې اړه جرګې د حکومت د دریځ ملاتړ وکړ. مشورتي جرګې د ډېرو مسایلو د ساتلو خبره وکړه خو د اساسي قانون ساتل، ټاکنې او نظام ساتل هغه څه وو چې حکومت په موجوده وخت کې ډېره اړتیا ورته لري.

درېیمه مسئله د سولې د مذاکراتو لپاره د مذاکراتي ټیم د لېست د جوړولو بحث دی. حکومت په دې اړه د بحث ضرورت ځکه حس کړ چې د بین الافغاني خبرو لپاره په قطر کې پلان شوی مجلس د همدې لست پر سر د ناندریو له کبله وځنډول شو. حکومت وغوښتل چې د جرګې له لارې ځینې ټکې را ټول کړي او په راتلونکي کې یې د لست په جوړولو کې د افغانستان د خلکو د غوښتنې په توګه د براءت مسئولیت پر غاړه واخلي. د نوموړې مسئلې په اړه د جرګې ځواب ډېر عام وو چې په درېیو ټکو را څرخېده؛ لیست دې عام او ټول شموله وي، متخصصین دې په کې ځای پر ځای شي، د مشورتي جرګې غړي دې په کې شامل شي، او لنډ دې وي. دا د جرګې هغه عامې غوښتنې وې چې جمهور رئیس په خپلو اختتامیه خبرو کې ورته مناسب ځواب ورکړ.

څلورمه مسئله د افغانستان په قضیه کې د دخیلو هیوادونو په اړه د حکومت د دریځ په اړه ده. دا مسئله تخصصي او د جرګې د بحث له علمي او تخصصي صلاحیت څخه لوړه وه. د جرګې مشوره هم ډېره عامه او په ځینو مواردو کې د روان وضعیت په اړه د پوهې او درک د نه شتون له کبله غیر واقعي او ایډیالستیکه وه.

پرېکړه لیک او د سولې په پروسه یې اغېز:

له پنځو ورځو مشورو وروسته مشورتي لويې جرګې د ۲۳ فقریز پرېکړه لیک په نشر سره په افغانستان کې د تلپاتې سولې غوښتنه کړې او ویلي یې دي چې د سولې پروسې د ټولو ښکېلو اړخونو سره له تفاهم وروسته د بهرنیو ځواکونو مسولانه وتلو لپاره عملي مهال وېش تنظیم شي، چې تر اوسه پورې په دومره لوړه کچه د بهرنیو ځواکونو د وتلو موضوع نه وه مطرح شوې، په پرېکړه لیک کې د ملي ښستونو او جمهوري نظام په ساتنه ټینګار شوی دی، د اساسي قانون ساتلو؛ خو د اړتیا پر وخت یې د تعدیلېدو غوښتنه هم د جرګې د ۲۳ مادو پرېکړه لیک یوه برخه ده.

د جرګې د پرېکړه لیک له مخې، افغان دولت او طالبان باید د یو بل له بندیانو سره انساني چلند او د بندیانو د تبادلې او خلاصون لپاره زمینه برابره کړي. د جرګې په پرېکړه لیک کې د رواني جګړې ختمولو لپاره د جګړې د ښکېلو غاړو له خوا د یو بل پرضد د تبلیغاتو درولو او د بېرني او دایمي اوربند اعلانېدو او تطبیقېدو ټینګه غوښتنه شوې.

همدا ډول د جرګې غړیو په سیاسي ګوندونو، سیاسي جریانونو، اغېزناکو ملي شخصیتونو او د افغانستان له دولت څخه غوارې چې د سولې بین الافغاني خبرو اترو ته دې له یو واحد او افغانستان شموله آدرس څخه دننه شي. په پرېکړه لیک کې د افغانستان له حکومت څخه غوښتنه شوې چې له طالبانو سره مخامخ خبرو اترو لپاره یو بې طرفه پلاوی وټاکي چې په هغه کې جهادي او ملي شخصیتونه، متخصصین، تجربه لرونکي، جید علما او نېک شهرت والا خلک شامل وي او تعداد یې هم تر ۵۰ زیات نه وي.

جمهور رئیس د جرګې په اختتامیه مراسمو کې وویل چمتو دی دې لويې جرګې د وړاندیز له مخې اوربند عملي کړي، خو دا اوربند به هغه مهال وي چې طالبان هم ګام پورته کړي. او د روژې په خاطر او جرګې ته په درناوي د طالبانو ۱۷۵ بندیانو د خوشې کېدو اعلان هم وکړ.

بې له شکه ددې جرګې په دایرېدو سره افغان حکومت د سولې په اړه خپله انزوا ختمه او بیرته یې ابتکار په خپل لاس کې واخیست. همدارنګه یې نړیوالو او طالبانو ته دا پیغام ورکړ چې په افغانستان کې سولې ته رسیدل، د افغان حکومت نه بغیر ممکن ندي.

په کابل کې د سولې مشورتي جرګه په داسې حال کې پای ته رسیږي چې یوه اوونی مخکې په مسکو کې د افغانستان د سولې په اړه د روسیې، چین او امریکا په ګډون درې اړخیزه غونډه جوړه شوې وه او دوی په افغانستان کې د سولې په اړه ګډې هوکړې ته رسېدلي. د روسیې د بهرنیو چارو وزارت له آدرسه خپره شوې اعلامیه کې راغلي چې له افغانستان څخه د بهرنیو ځواکونو پر مسؤولانه وتلو او د افغان سولې په برخه کې د لومړۍ هڅې په توګه د اوربند پر اعلان ټینګار شوی. دې هېوادونو ژمنه کړې چې د ټولو افغانانو په ګډون او د افغانانو په مشرۍ د سولې خبرو ملاتړ کوي او په دې برخه کې مرستې ته چمتو دي.

همدارنګه د امریکا ځانګړي استازي زلمي خلیل زاد هم د مسکو درې اړخیزه ناسته ستایلې او زیاته کړې یې چې د افغانستان د سولې په اړه نړیواله اجماع رامنځته شوې ده او افغان حکومت هم ددې اقدام هر کلی کړی دی.

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ